

HEPATİT D VİRÜSÜ

Viroloji, Epidemiyoloji, Patogenez

Dr. Ali KAYA

Mersin Üniversitesi
Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji AD

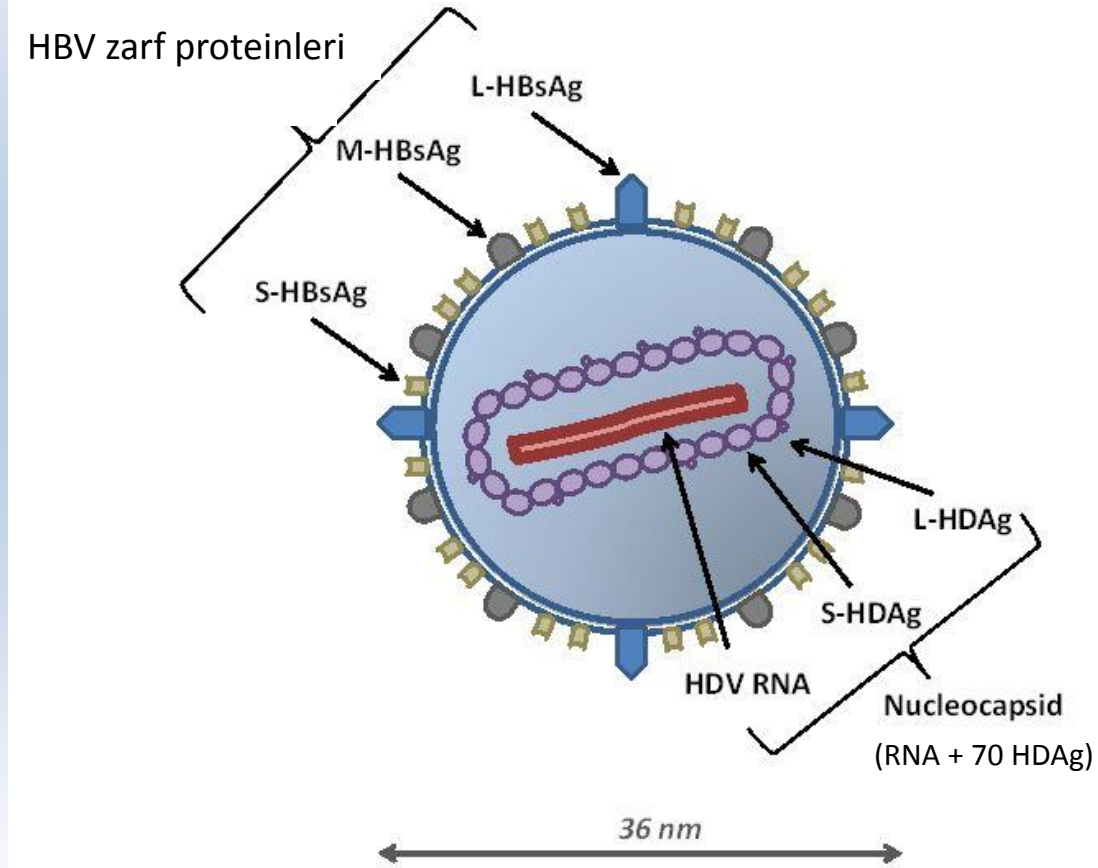
Sunum planı

- Viroloji
  - Yapı
  - Replikasyon
- Patogenez
  - İmmün sistemin rolü
  - Onkojenik kapasite
- Epidemiyoloji
  - Dünya’ da HDV
  - Türkiye’ de HDV
  - Bulaş yolları

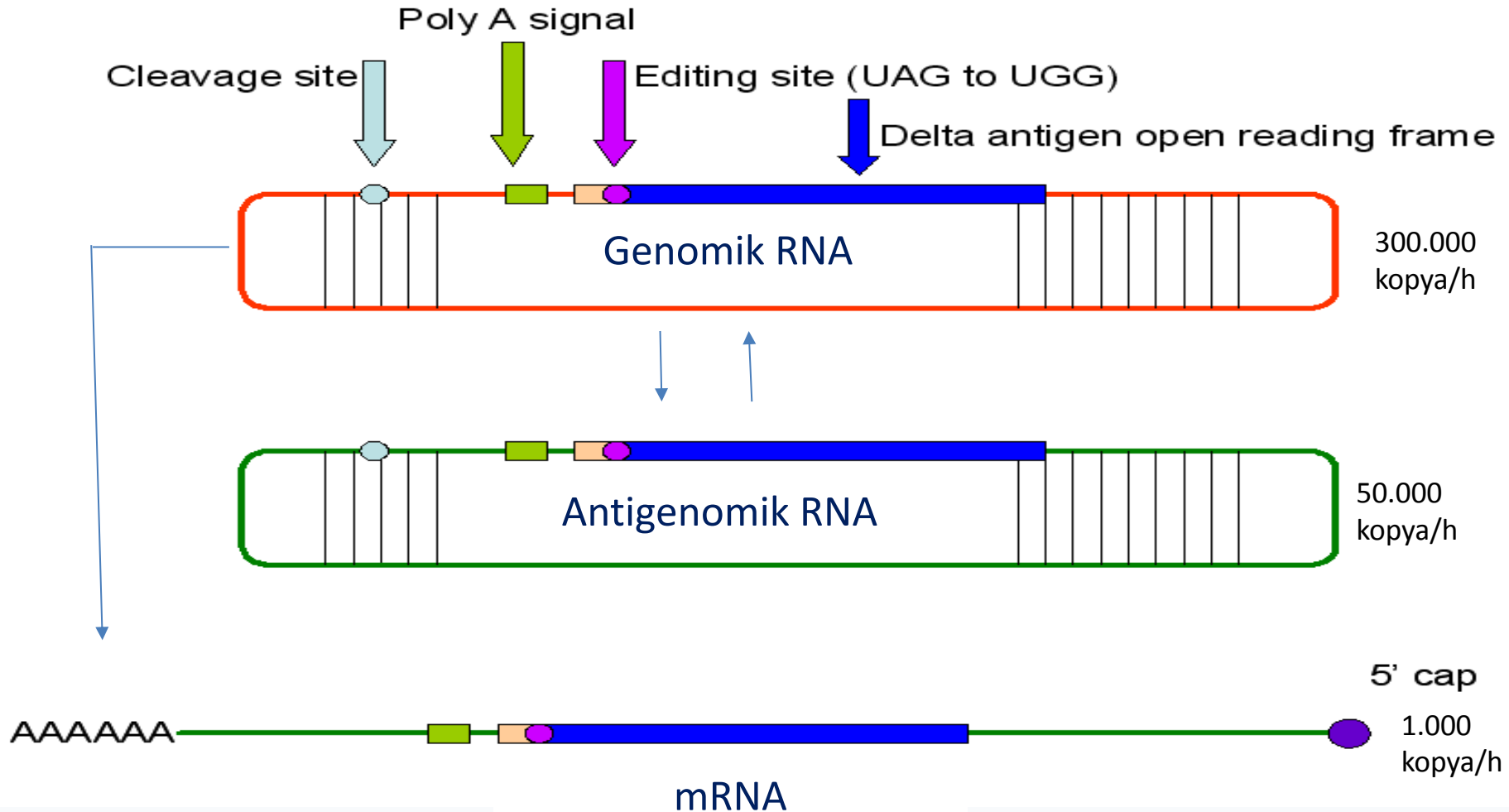
VİROLOJİ

Hepatit Delta Virüsü

- Delta virüs cinsinin tek üyesi
- Tek zincirli RNA virüsü
- İnsanda patojen en küçük virüs
- HBV'ye bağımlı
- Ortak zarf, benzer tropizm

HDV RNA'ları

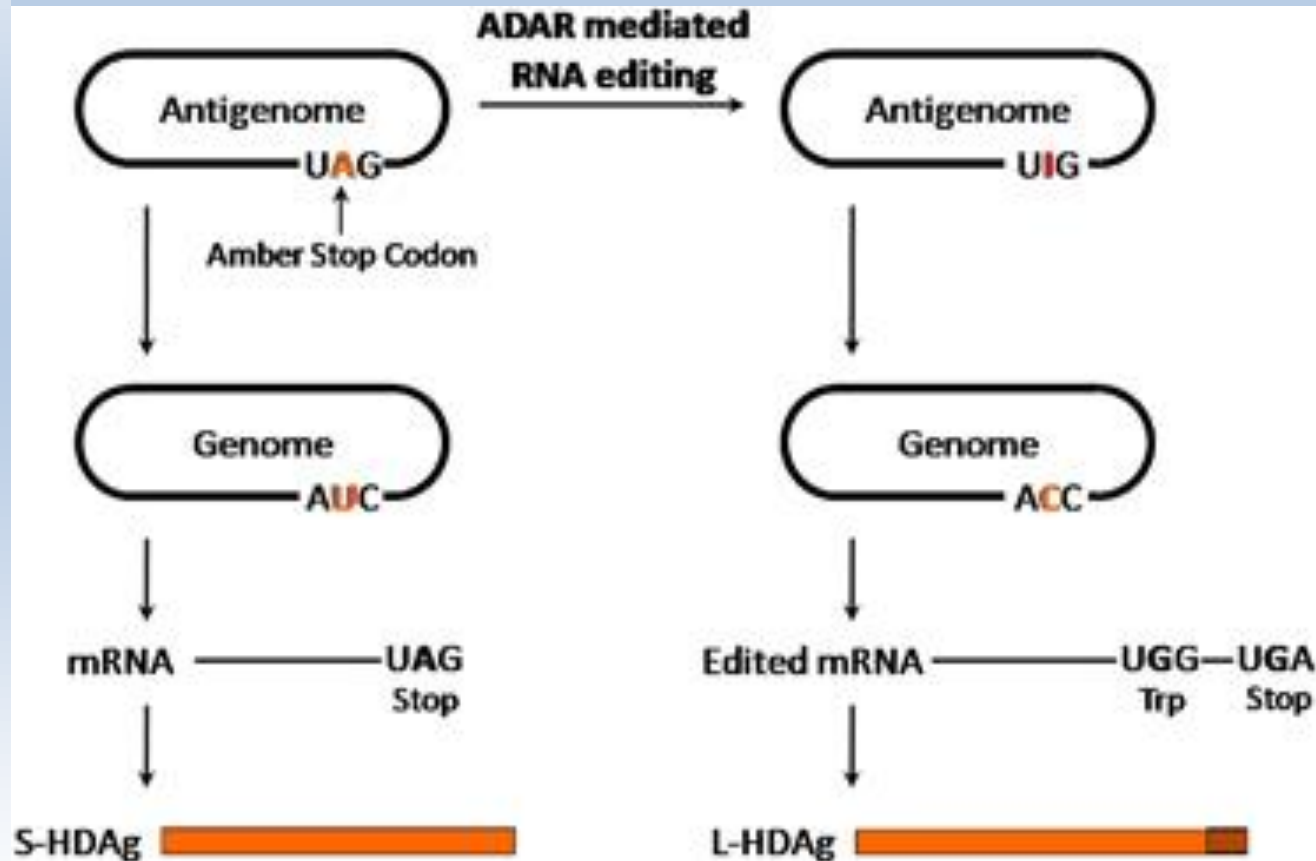
Replikasyon

RNA Polimeraz II enzimi ve “rolling circle” (yuvarlanan çember) mekanizması ile gerçekleşir

- Çembersel viral RNA kalıplarından multimerik lineer genom ve antijenom transkriptleri oluşur
- Transkripsiyon ürünü, ribozim aktivitesi ile genomik ve antijenomik monomerlerini oluşturacak şekilde kesilir
- Lineer monomer yapı ribozim ve ligazların etkisi ile kendi üzerine katlanarak (yüksek G + C içeriği nedeniyle) çembersel formlar oluşur
- HBV'den bağımsız

HDAg Sentezi

ADAR : Adenosine deaminase acting on RNA

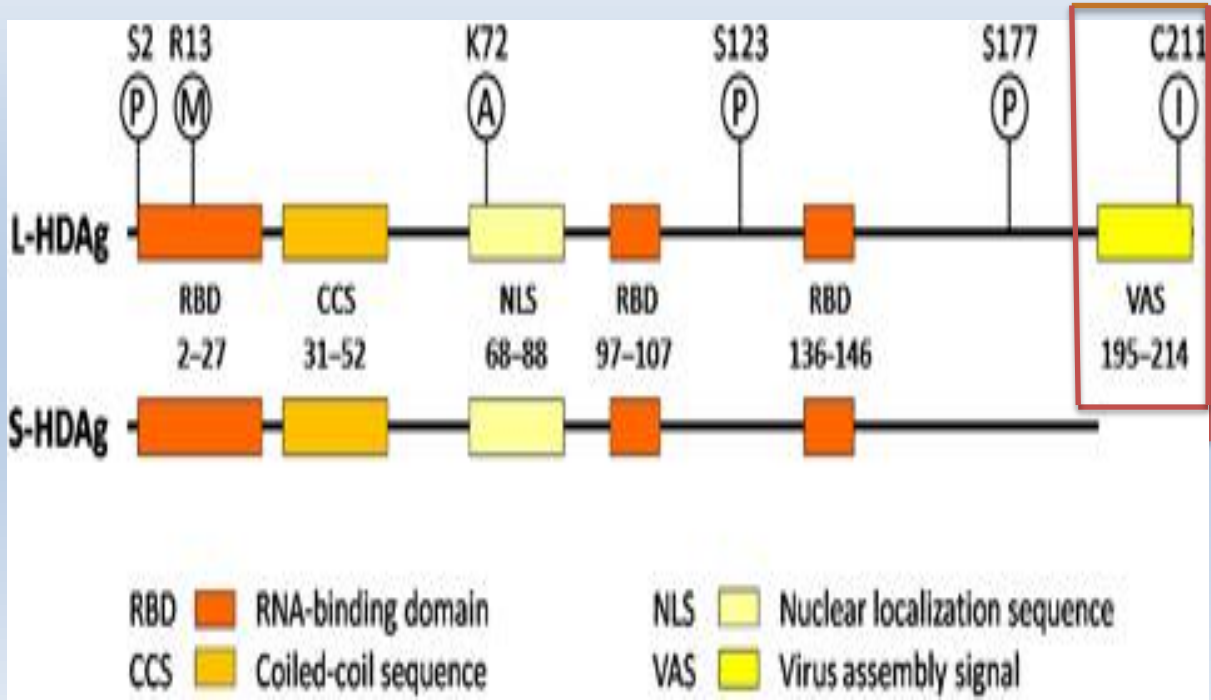
HDAg'leri

L-HDAg

- Olgunlaşmayı sağlar
- Replikasyonu inhibe eder

S-HDAg

- Replikasyonu indükler

Farnesilasyon
(izoprenilasyon)
bölgesi

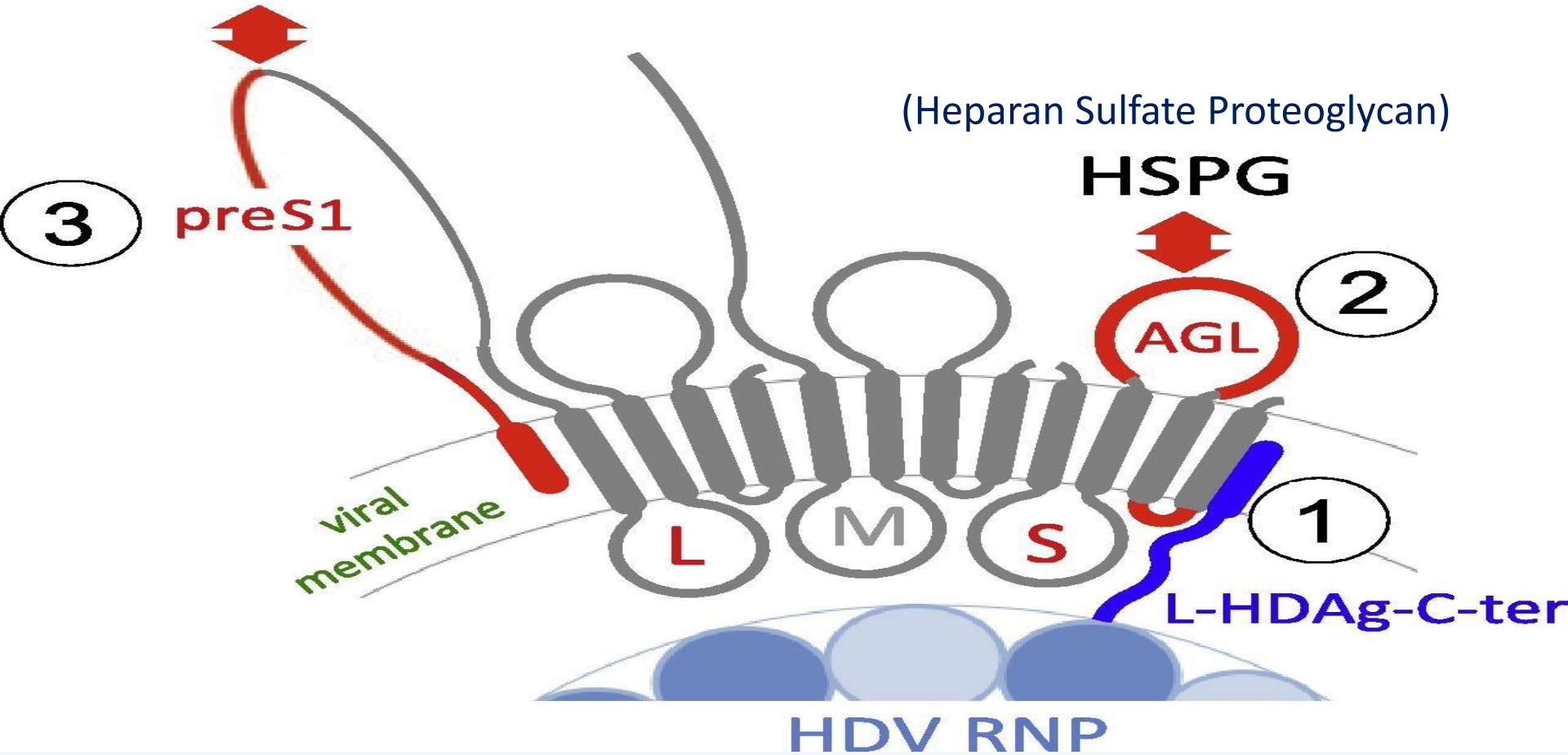

HDV genotipleri

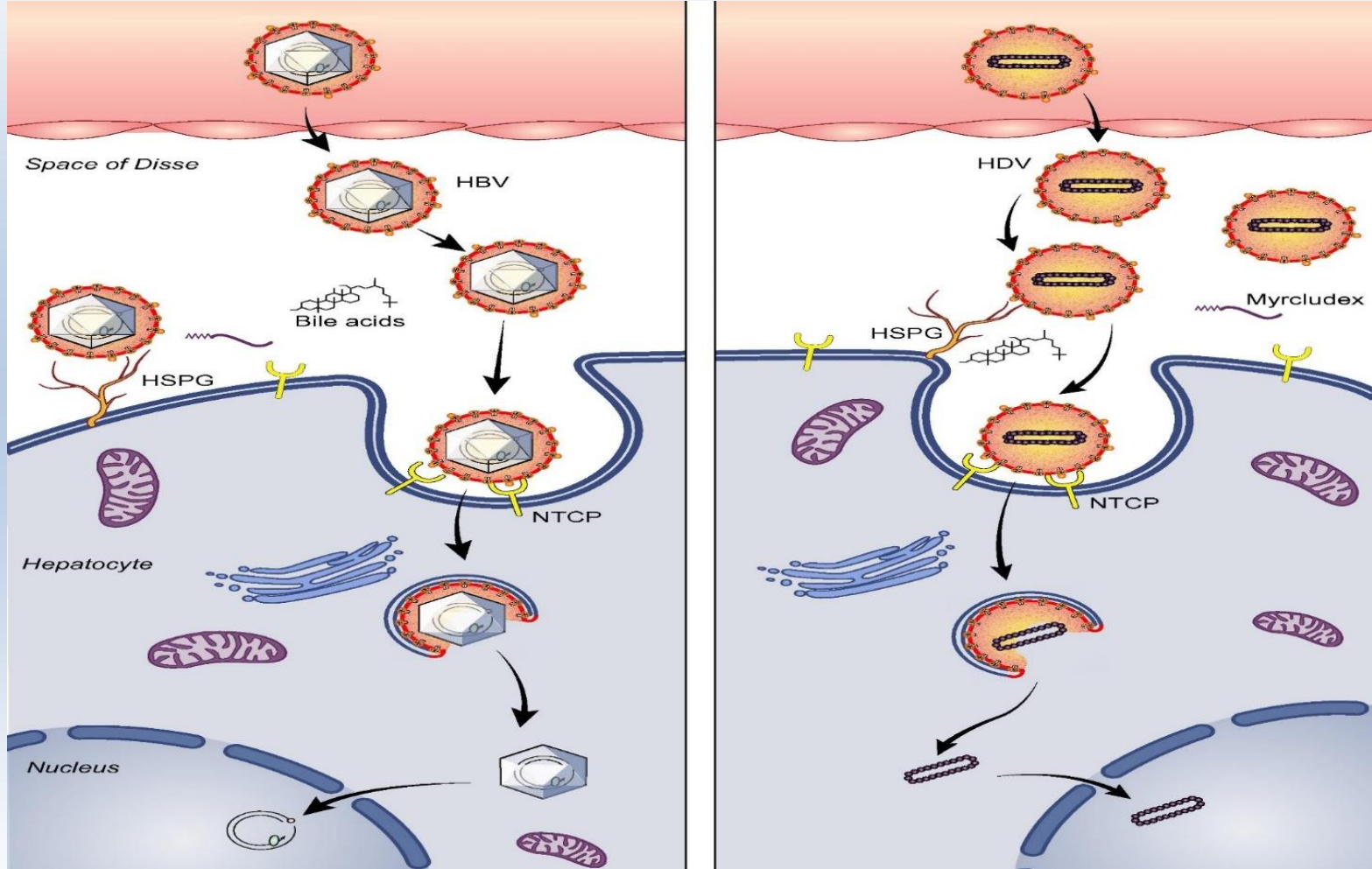
- 8 Genotip
  - % 40'a varan nükleotid sekans farklılığı
  - Aynı genotip içinde <%16'lık sekans farklılığı
- Tekrarlayan maruziyetlerde multipl genotip
  - Bir genotip baskın
- Şimerik HDV RNA da tanımlanmış
- Genotip tayini
  - RFLP
  - Biyopsi örneklerinde immünohistokimyasal boyama

Adezyon

NTCP (sodium taurocholate cotransporting polypeptide)

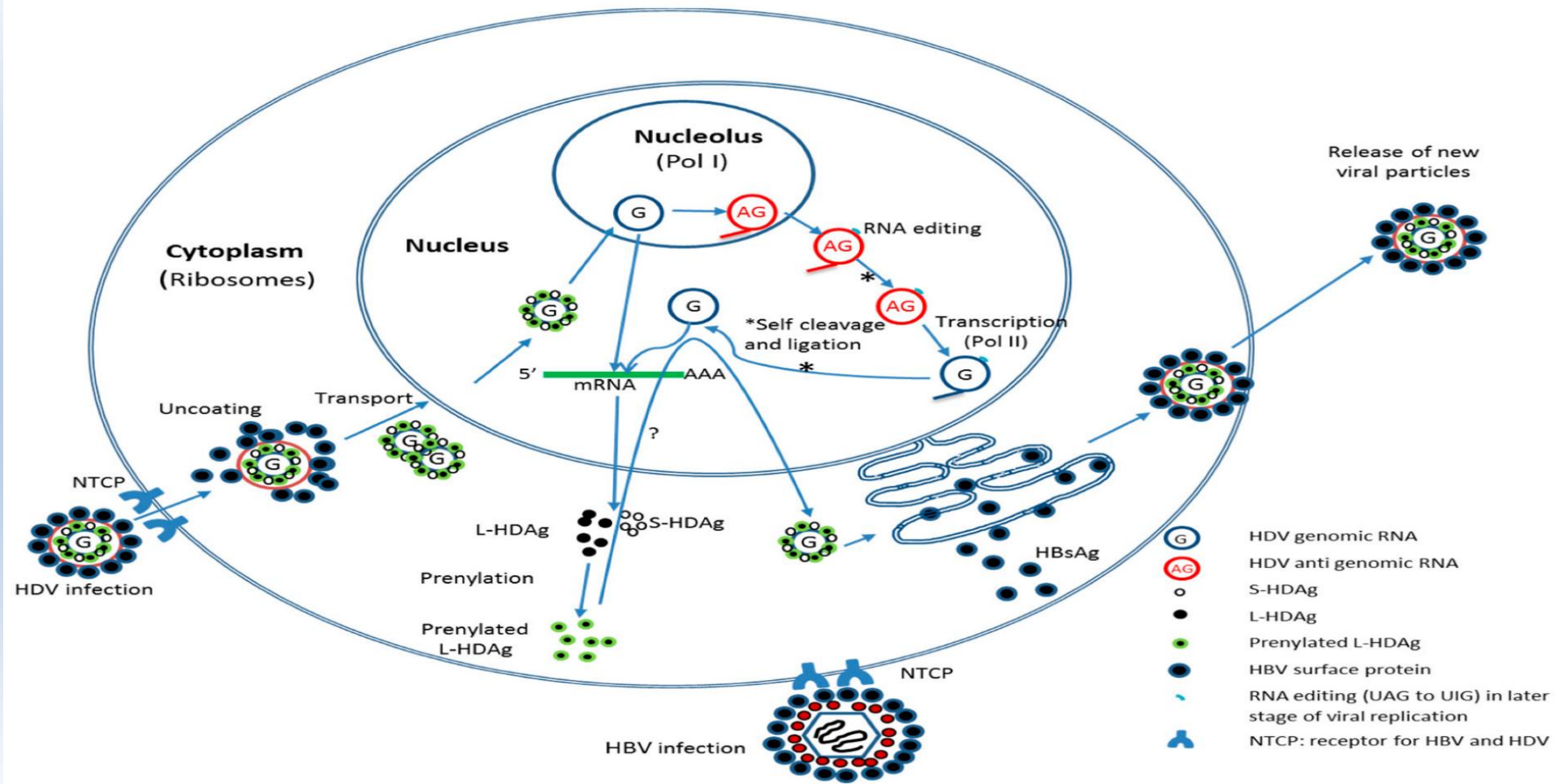

Konak hücreye giriş

Wenhui Li. Entry of hepatitis B and hepatitis D virus into hepatocytes: Basic insights and clinical implications.
Journal of Hepatology, Vol: 64;1 2016 p: 32-40

HDV yaşam döngüsü modeli

EPİDEMİYOLOJİ

Bulaşma yolları

- Parenteral geçiş
  - Kan ve kan ürünleri
- Perkütan, permukozal temas
- Cinsel yolla geçiş daha az (anal)
- Perinatal bulaş (anneden bebeğe geçiş) mümkün ancak nadir
- Aile içi geçiş (horizontal)

Global epidemiyoloji

- Genel olarak kronik HBV enfeksiyonluların %5'i enfekte
- Dünyada yaklaşık 15-20 milyon HDV enfeksiyonu
- Coğrafik dağılım HBV ile paralel değil
  - Bulaş yolu ile ilişkili

Akdeniz havzası

- HDV enfeksiyonu endemik
- Geçmişte aile içi bulaş ön planda
- Son yıllarda prevalans azalmakta
  - Gençlerde azaldı
  - HBV aşı kampanyaları HDV'yi de azalttı

Asya

- HDV prevalansı çok değişken
- Japonya'da düşük, Orta Asya ve Moęolistan'da yüksek
- Pakistan'da bazı bölgelerde %60
- Tayvan'da seyrek değil; cinsel yolla bulaş ön planda
- Hong Kong'da nadir; iv ilaç bağımlılarına lokalize

Batılı ülkeler

- HDV batılı ülkelerde yaygın değil
  - Risk grupları
    - İv ilaç bağımlıları
    - geçmişte multipl kan transfüzyonu yapılanlar (hemofili hastaları)
  - Homoseksüel erkeklerde nadir
- Yakın geçmişte prevalansta azalma
    - Sosyoekonomik gelişmeler
    - HBV aşılama programları
    - Farkındalık artışı
  - Son zamanlarda prevalanstaki azalma durakladı
    - Endemik bölgelerden göç
    - İntravenöz ilaç bağımlılığı
    - Cinsel aktivite değişiklikleri
    - Dövme vs işlemlerde artış

HDV endemisitesi-tanım

Anti-HDV pozitifliği

Çok düşük endemisite

İnaktif HBV taşıyıcılarında %0-2
Kronik hepatit B'de <% 10

Düşük endemisite

İnaktif HBV taşıyıcılarında % 3-9
Kronik hepatit B'de %10-25

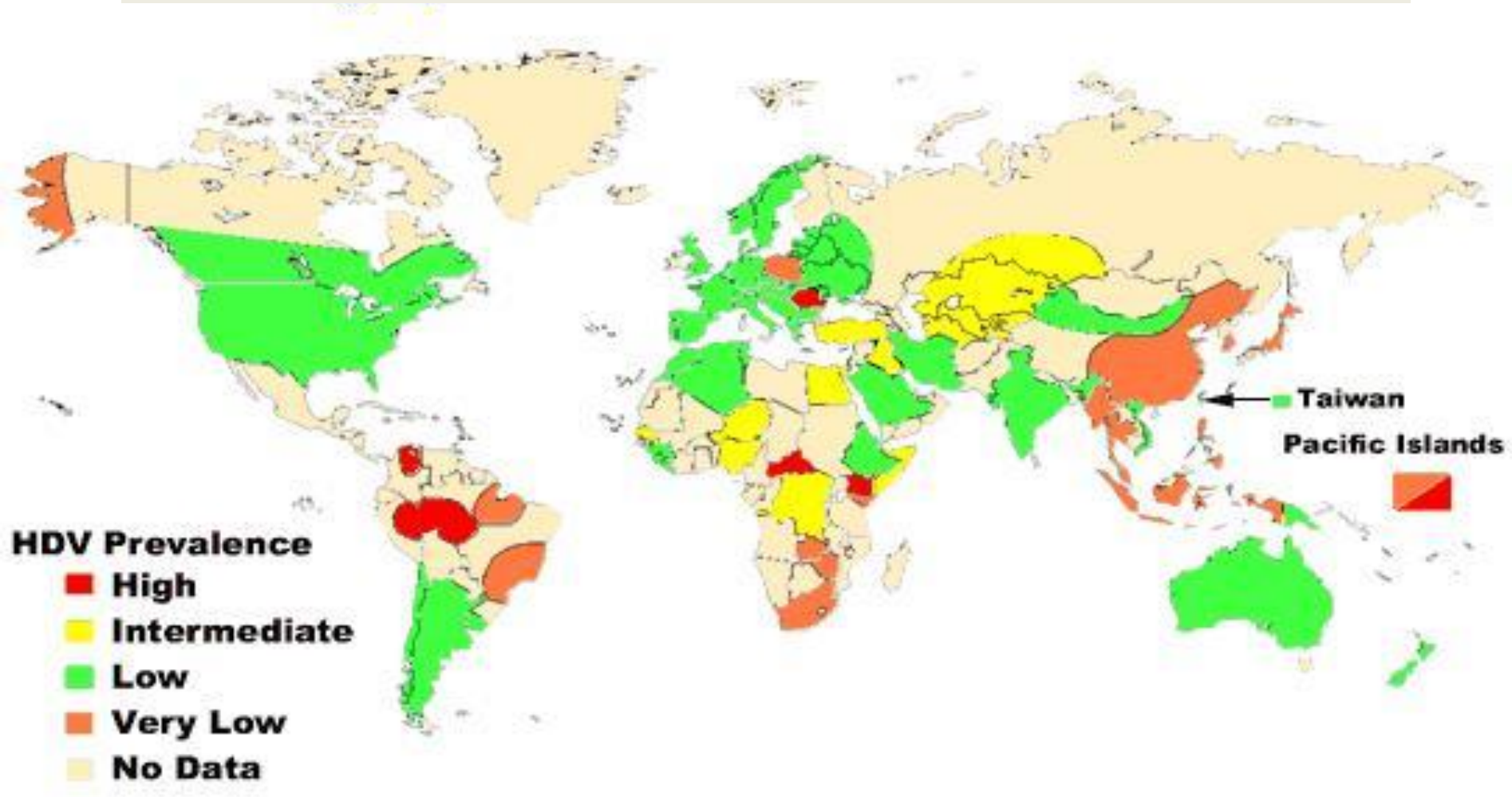
Orta endemisite

İnaktif HBV taşıyıcılarında %10-19
Kronik hepatit B'de %30-60

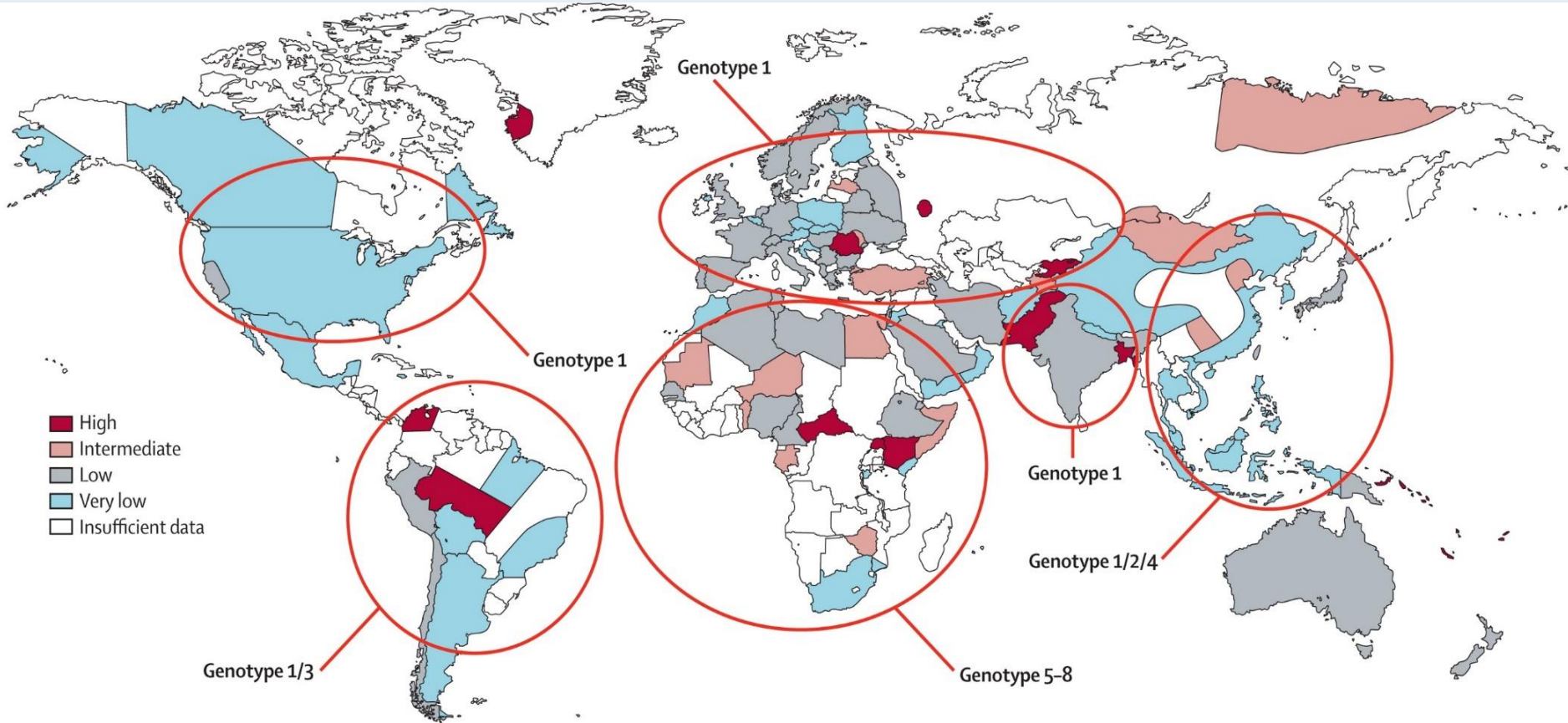
Yüksek endemisite

İnaktif HBV taşıyıcılarında >%20
Kronik hepatit B'de >%60

HDV Enfeksiyonu – Coğrafiik Dağılım

HDV genotip dağılımı

Türkiye’de çeşitli karaciğer hastalıklarında Anti-HDV pozitifliği (1980-2005)

Hastalık	Olgu sayısı	Anti-HDV + (%)
Akut Viral Hepatit	1416	3.0
Akut Hepatit B	766	8.1
İnaktif HBsAg taşıyıcılığı	6613	4.9
Kronik Hepatit B	5961	20.0
Siroz	1264	32.5
Hepatoselüler Karsinom	748	23.0

Değertekin H, Yalçın K, Yakut M. The prevalence of hepatitis delta virus infection in acute and chronic liver diseases in Turkey: an analysis of clinical studies. Turk J Gastroenterol 2006; 17 (1):25-34

Akut HBV enfeksiyonlularda anti-HDV seroprevalansı - bölgesel farklılıklar

Merkez	Olgu sayısı	Anti-HDV (+) %
İstanbul	117	6.9
Ankara	229	11.2
Diyarbakır	159	22.5

Kronik HBV enfeksiyonu ve sirozlularda anti-HDV bölgesel farklılıklar

Hastalık	Bölge	n	Anti-HDV (+) n	%
Kronik HB	Batı Anadolu	3901	188	4.8
	Orta Anadolu	166	20	12.1
	Doğu Anadolu	357	84	23.5
	Güneydoğu Anadolu	288	78	27.1
Siroz	Batı Anadolu	564	113	20.0
	Doğu Anadolu	467	130	27.8
	Güneydoğu Anadolu	179	83	46.3

Değertekin H. At al. Seropositivity for delta hepatitis in patients with chronic hepatitis B and liver cirrhosis in Turkey: a meta-analysis. Liver International 2008.

Türkiye’de anti-HDV pozitifliğinde değişim

Yıllar	Grup	Olgu sayısı	Anti-HDV (+) %
1980 - 1990	KHB	204	31.0
1991 – 2000	KHB	4271	19.4
2001 – 2005	KHB	1486	11.0
1980 - 1990	Siroz	302	43.3
1991 – 2000	Siroz	157	26.1
2001 – 2005	Siroz	805	24.0

PATOGENEZ

Patogenez

- HDV sadece karaciğerde replike olur
- HBV veya diğer hepadnavirüslerle birlikte enfeksiyözdür
- Dağ sıçanlarında düşük düzeyli enfeksiyon geliştirebilir
- Şempanzelerde deneysel enfeksiyon geliştirilebilir; etik değil
- Şimerik fareler enfekte edilebilir
- Hücre kültürlerinde (hepatosit, kök hücre) replike olabilir

- Patolojik değişiklikler karaciğere lokalize
- Karaciğerdeki hasar değişken
  - Spontan remisyon
  - Hafif hepatit
  - Fulminan hepatit
  - Siroz
  - Hepatosellüler karsinom
- Farklı patogenezin nedeni?

Patogenezde rol oynayan faktörler

- HDV ile ilişkili faktörler
  - Genotip, HDAg
- Yardımcı virüs HBV'ye bağlı faktörler
  - Viral yük
- Konağa ait faktörler
  - Doğal immünite
  - Adaptif immünite

Karaciğer hasarı

Sitotoksisiteye bağlı

- İn vitro sitotoksik etki
  - Yüksek düzey HDV RNA ve HDAg ile hücre siklusu G1 fazında inhibisyon
  - S-HDAg ile sitoplazmada büzüşme ve nukleusta piknotik değişiklikler
- Benzer bulgular şempanzelerde ve bazı klinik çalışmalarda akut HDV enfeksiyonunda da var
- Karaciğerde minimal inflamatuvar hücre

Değil

- Transgenik farelerde HDAg ile doku hasarı yok
- Sadece HDAg içeren doku greftlerinde hasar yok
- Klinik çalışmalarda viral yük ile karaciğer hasarı ilişkili değil
- Hasarın immün aracılı olduğuna ilişkin veriler var

Karaciğer hasarı immün aracılı

- Periferik kanda HDAg spesifik T hücre yanıtı ile karaciğer hastalığı aktivitesinde azalma korelasyon göstermekte
- Kronik D hepatitli hastalarda IL-2, IFN- γ , IFN-inducible protein 10 ve IL-10 yanıtı sırasıyla %53, %35, %65 ve %6
- HDV spesifik IFN- γ yanıtı sıklıkla düşük HDV RNA düzeyi ile birlikte
- HDV spesifik T hücre yanıtı kalitesi IFN- α bazlı tedavi yanıtı için prediktif
- Farelerde aşı peptidlerine karşı gelişen HDV spesifik CD8+ T hücre yanıtı HDV'yi eradike eden iki hastada da gösterilmiş

Sureau C, Negro F. The hepatitis delta virus: Replication and pathogenesis. Journal of Hepatology 2016 vol. 64 j S102–S116

Patogenetik mekanizmalar

- IFN- α sinyal inhibisyonu
  - JAK/STAT yolağı blokajı ile antiviral proteinlerin sentezinde inhibisyon
    - Kronikleşme ile ilişkili
- HDV spesifik T hücre yanıtı (CD8+ ve CD4+)
  - Enfekte hücrelerin temizlenmesi

Abbas Z, Afzal R. Life cycle and pathogenesis of hepatitis D virus: A review. *World J Hepatol* 2013 December 27; 5(12): 666-675.

- TNF- α ve NF-kB sinyalizasyonunda artış
  - L-HDAg rol oynar (in vitro)
  - İnflamasyonda artış
- TGF- β (transforming growth factor) indüksiyonu (L-HDAg ile)
  - Direkt fibrogenetik etki
  - HBV X proteini ile sinerji
- Konak hücre proteinleri ile etkileşim
  - Enfekte hücre sağ kalım potansiyelinde artış
  - Antiapoptotik proteinlerde artış
    - Clusterin (HCC olgularında %89 pozitif)

HDV - HBV birlikteliği

- Koenfeksiyon
  - Akut seyirli, klinik olarak akut HBV enfeksiyonundan farksız
  - Kronikleşme %5 civarında (HBV monoenfeksiyonu gibi)
- Süperenfeksiyon sıklıkla kronikleşir
  - Başlıca 3 faz gösterir
    - HDV aktif, HBV baskılanmış
    - HDV aktivitesi azalmış, HBV aktivitesi artmış
    - Geç dönem
      - Her iki virüs de aktif
      - Her iki virüs aktivitesi azalmış (remisyon)

Abbas Z, Afzal R. Life cycle and pathogenesis of hepatitis D virus: A review. *World J Hepatol* 2013 December 27; 5(12): 666-675.

Süperenfeksiyon

- HBV'ye bağlı mevcut KC hasarı ağırlaşır
  - Siroz gelişme riski: 3 kat
  - Dekompansasyon riski: 2 kat
  - Hepatoselüler karsinom riski: 1-3 kat
- Bazı çalışmalarda siroz ile ilişkili, bazılarında sirozdan bağımsız
-

Abbas Z, Afzal R. Life cycle and pathogenesis of hepatitis D virus: A review. *World J Hepatol* 2013 December 27; 5(12): 666-675.

Özet

- Hepatit D ülkemiz için önemli bir sorun
  - İhmal edilmekte
    - HBsAg+ bireyler HDV açısından taranmalı
- HBV-HDV süperenfeksiyonu en ağır viral hepatit formu
  - Siroz, dekompanseasyon ve HCC risk ve hızı yüksek
- Tedavide gelişme için patogenetik çalışmalara ihtiyaç var

TEŞEKKÜRLER